

■ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.47:658.8

**КЛЮЧОВІ ПИТАННЯ
ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ
ЗАСОБАМИ НАФТОГАЗОВИХ
ПІДПРИЄМСТВ: АНАЛІЗ
ОСОБЛИВОСТЕЙ, СКЛАД ТА
ОЦІНКА ©**

С.М. КАФКА,
*доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку та
оподаткування,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу
(м. Івано-Франківськ)*

У статті висвітлені ключові питання щодо облікового забезпечення системи управління основними засобами на підприємствах нафтогазової промисловості. Проаналізовано стан, динаміку вартості та ступінь зносу основних засобів в Україні за 2017 р., виокремлено їх особливості на підприємствах різних галузей економіки. Нафтогазові підприємства виокремлюють трубопроводи й супутнє обладнання, нафтогазовидобувні активи, машини та обладнання, будівлі, буферний газ, бурове й розвідувальне обладнання й інші основні засоби. Визначено динаміку вартості та склад основних засобів підприємств нафтогазової промисловості України у 2016-2017 рр. за окремими господарськими сегментами. Досліджено основні підходи до оцінювання об'єктів основних засобів на етапі їх надходження на підприємство.

Ключові слова: основні засоби, знос, управління, оцінка, вартість, бухгалтерський облік.

Табл.: 2. Рис.: 2. Літ.: 13.

KEY ISSUES OF ACCOUNTING FIXED ASSETS MANAGEMENT OF OIL AND GAS ENTERPRISES: ANALYSIS OF FEATURES, COMPOSITION AND VALUATION

KAFKA Sofia,
*Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Accounting and Taxation,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
(Ivano-Frankivsk)*

The article describes the key issues regarding the accounting of the capital management system at the enterprises of the oil and gas industry. The state, dynamics of costs and the degree of depreciation of fixed assets in Ukraine for the year 2017 have been analyzed, their features at the enterprises of different branches of economy have been determined. Oil and gas companies distinguish pipelines and related equipment, oil and

© С.М. КАФКА, 2019

gas assets, machinery and equipment, buildings, buffer gas, drilling and reconnaissance equipment and other as fixed assets. The dynamics of value and composition of fixed assets of enterprises of the oil and gas industry of Ukraine for 2016-2017 has been determined in terms of separate economic segments. The basic approaches to the evaluation of objects of fixed assets at the moment of their receipt by the enterprise is investigated.

Key words: fixed assets, depreciation, management, valuation, cost, accounting.

Tabl.: 2. Fig.: 2. Ref.: 13.

КЛЮЧЕВЫЕ ВОПРОСЫ УЧЁТНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ОСНОВНЫМИ СРЕДСТВАМИ НЕФТЕГАЗОВЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ: АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ, СОСТАВ И ОЦЕНКА

*КАФКА София Михайловна,
доктор экономических наук, доцент,
заведующая кафедрой учёта и налогообложения,
Ивано-Франковский национальный
технический университет нефти и газа
(г. Ивано-Франковск)*

В статье освещены ключевые вопросы учётного обеспечения системы управления основными средствами предприятий нефтегазовой промышленности. Проанализировано состояние, динамика стоимости и степень износа основных средств в Украине за 2017 г., выделены их особенности на предприятиях различных отраслей экономики. Нефтегазовые предприятия выделяют трубопроводы и сопутствующее оборудование, нефтегазодобывающие активы, машины и оборудование, здания, буферный газ, буровое и разведывательное оборудование и другие основные средства. Определена динамика стоимости и состав основных средств предприятий нефтегазовой промышленности Украины за 2016-2017 гг. по отдельным хозяйственным сегментам. Исследованы основные подходы к оценке объектов основных средств на этапе их поступления на предприятие.

Ключевые слова: основные средства, износ, управление, оценка, стоимость, бухгалтерский учёт.

Табл.: 2. Рис.: 2. Лит.: 13.

Постановка проблеми. Для забезпечення ефективної діяльності підприємств нафтогазової промисловості необхідні значні активи, а результати їх діяльності значною мірою залежать від наявності та стану основних засобів та інших матеріальних необоротних активів, які забезпечують економічну стійкість суб'єктів господарювання. Що стосується технічного забезпечення, то на даний час спостерігається високий рівень технічної спрацьованості основних засобів на нафтогазових підприємствах. Модернізувати технологічні нафтогазові активи та повною мірою задовольнити існуючі потреби у сучасному високоефективному обладнанні немає можливості з огляду на його високу вартість. Крім того, діяльність підприємств нафтогазової промисловості супроводжується високим рівнем витрат, у складі яких значну частку займають амортизація основних засобів, оскільки у структурі активів вони займають значну питому вагу.

Для ухвалення управлінських рішень про основні засоби менеджменту необхідне інформаційне забезпечення, що формується в системі обліку. З огляду на це, дослідження особливостей діяльності підприємств нафтогазової промисловості, їх впливу на облік основних засобів є актуальними.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасна система організації бухгалтерського обліку основних засобів не повною мірою задовольняє зростаючі інформаційні потреби управління. Часті зміни нормативно-правового регулювання зумовили неоднозначне сприйняття інформації про ці об'єкти, її відображення у бухгалтерському обліку та податкових розрахунках, що привертає постійну увагу науковців.

Багато аспектів обліку основних засобів розглянуті в працях провідних вітчизняних учених. Значний внесок у розвиток їх обліку зробили: С.Ф. Голов [1, с. 3-11], Є.В. Калюга [2], С.М. Євтушенко [3, с. 94-100], З.-М.В. Задорожний [4], М.М. Зюкова [5, с. 429-437], В.К. Орлова [6], С.В. Свірко [7, с. 270-277], Н.М. Хорунжак [8, с. 554-560]. Отримані результати теоретичних і практичних розробок із проблем удосконалення обліку основних засобів сформували основу для розвитку теорії обліку як інформаційного джерела для цілей управління. Втім, для визначення рівня досліджуваних проблемних питань з бухгалтерського обліку основних засобів на підприємствах нафтогазової промисловості слід врахувати особливості їх складу та оцінки на різних етапах життєвого циклу таких активів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження особливостей та складу основних засобів підприємств нафтогазової промисловості, визначення підходів до їх оцінки на етапі надходження на підприємство.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні засоби – важлива частина продуктивних засобів економіки України та за балансовою вартістю на початок 2017 р. склали 3 428,9 млрд грн [9]. Ступінь їх зношеності катастрофічно зростає. Станом на кінець 2017 р. 55,1 % основних засобів втратили здатність виконувати свої функції та є зношеними (табл. 1).

Таблиця 1

Вартість та знос основних засобів України у 2000-2017 рр.

Роки	У фактичних цінах на кінець року, млн грн		Ступінь зносу, у %
	первісна (переоцінена) вартість	залишкова вартість	
1	2	3	4
2000	828 822	466 448	43,7
2001	915 477	503 278	45,0
2002	964 814	512 235	47,2
2003	1 026 163	538 837	48,0
2004	1 141 069	587 453	49,3
2005	1 276 201	661 565	49,0
2006	1 568 890	774 503	51,5
2007	2 047 364	993 346	52,6
2008	3 149 627	1 251 178	61,2
2009	3 903 714	1 597 416	60,0
2010	6 648 861	1 731 296	74,9
2011 ¹	7 396 952	1 780 059	75,9
2012 ¹	9 148 017	2 135 987	76,7
2013 ¹	10 401 324	2 356 962	77,3
2014 ¹	13 752 117	2 274 922	83,5

Продовження табл. 1

1	2	3	4
2015 ¹	7 641 357	4 592 456	60,1
2016 ¹	8 177 408	3 428 908	58,1
2017 ¹	7 733 905	3 475 242	55,1

¹ Не включено вартість основних засобів місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Джерело: [10]

У 2016 р. за рахунок оновлення складу ступінь зносу склав 58,1%, у 2017 р. – 55,1%. За окремими галузями економіки України ступінь зносу основних засобів суттєво вища: від 76,4% у переробній промисловості до 80,2% у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (станом на кінець 2016 р.). Так у 2017 р. динаміка наявності та стану основних засобів за різними видами економічної діяльності значно змінювалася [10]. Ступінь зносу основних засобів у 2016 р. у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря становив 62,1%, у водопостачанні, каналізації, поводженні з відходами – 60,5%, у промисловості 69,4%, у добувній промисловості й розробленні кар'єрів – 54,6% і т. д. Критичний стан основних засобів економіки України вимагає ефективного управління процесами їх оновлення та покращення. Відповідно інформаційна база для ухвалення управлінських рішень має бути достовірною й своєчасною, що можливо забезпечити дієвою організацією системи бухгалтерського обліку.

Негативною є також динаміка коефіцієнтів вибуття та оновлення основних засобів за всіма галузями економіки України [10]. У динаміці за тривалий проміжок часу коефіцієнт оновлення основних засобів залишається на низькому рівні – 0,029 у 2000 р., 0,056 – у 2017 р. Коефіцієнт вибуття основних засобів за цей період мав значення 0,012 – у 2000 р. та 0,025 – у 2017 р.

Щодо структури інвестицій в основний капітал, то за 2000-2017 рр. спостерігалось не зростання, а значне падіння, що пояснюється негативними процесами в економіці України, хоча у 2017 р. інвестиційна активність була вищою, ніж у попередні роки [9].

Слід констатувати відсутність стимулів чи ознак суттєвого покращення інвестиційного клімату. Здійснення реальних інвестицій пов'язане із вузькими місцями через суттєве зношення основних засобів (табл. 1). За рахунок підприємств фінансується близько 65% інвестицій в основний капітал [9].

У 2017 р. використання виробничих потужностей досягло мінімального рівня за останні десять років і склало загалом 76,3% по економіці України. Наявні об'єктивні причини, які унеможливають швидке введення в дію не використовуваних потужностей, зокрема це фізичний та моральний знос основного капіталу, неконкурентна продукція, що випускається та ін. На фоні низького рівня виробничо-технологічної бази економіки необхідно вирішити багато проблем. Цьому сприятимуть вагомі наукові дослідження основних засобів як складової капіталу підприємств з метою нарощення їх потужностей та підвищення ефективності діяльності.

У нафтогазовому секторі «Енергетичною стратегією України до 2035 року: безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» передбачено такі основні завдання: нарощення власного видобутку природного газу; оптимізація його

споживання; підвищення ефективності експлуатації газорозподільних мереж; магістральних мереж газотранспортної системи, інфраструктури підземних сховищ газу; стимулювання розробки покладів із важковидобувними та виснаженими запасами нафти через активне застосування прогресивних методів і технологій підвищення нафтовіддачі пластів та практичної реалізації у виробництві інших наукових надбань, пошуку та освоєння нових нафтогазових родовищ, диверсифікації джерел енергоресурсів та ін. [11, с. 24].

Для виконання намічених завдань необхідна об'єктивна, достовірна, своєчасна, повна інформація, основним джерелом якої є система бухгалтерського обліку. Тому питання вдосконалення облікового забезпечення у сфері видобутку вуглеводнів, їх перероблення, транспортування, перерозподілу й використання є актуальним на сучасному етапі розвитку економіки України.

Нафтогазова промисловість України представлена найбільшою групою компаній ПАТ «Національна акціонерна компанія «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» (далі НАК «Нафтогаз України»), яка охоплює нафтовий і газовий бізнес від видобування до реалізації вуглеводнів та за низкою показників, зокрема за виручкою та вартістю активів, перевищує всі інші промислові групи в Україні. Для забезпечення ефективної діяльності підприємств нафтогазової промисловості необхідні значні активи, а результати їхньої діяльності значною мірою залежать від наявності та стану основних засобів, які забезпечують економічну стійкість суб'єктів господарювання.

Залежно від натурально-речових ознак і функціональної ролі в процесі виробництва, основні засоби нафтогазової промисловості поділяються на такі види:

- будівлі, тобто архітектурно-будівельні об'єкти, у яких основними конструктивними частинами є стіни та дах (виробничі корпуси, будівлі операторних, насосних, котельні, компресорні, гаражі, лабораторії, а також складські та контрольні приміщення);

- споруди, до яких відносять нафтові і газові свердловини, резервуари, нафто-розливні естакади, водонапірні башти, паркани та огорожі, дороги, мости, тунелі та інші інженерно-будівельні об'єкти, призначені для створення умов здійснення виробництва у процесі виконання технічних функцій, для яких вони призначені;

- машини та обладнання, включаючи силові й робочі машини та обладнання, передавальні пристрої та інші. Силові машини та обладнання виробляють енергію або перетворюють один вид енергії в інший (парові котли, парові, водяні і газові турбіни, електрогенератори, електродвигуни та інші). Робочі машини та обладнання, тобто знаряддя праці, безпосередньо діють (механічна, термічна, хімічна дія) на предмети праці або їх переміщення в процесі створення продукту (підземне і наземне обладнання нафтових і газових свердловин, насосно-компресорні труби, насосні штанги, верстати-качалки, апаратура й обладнання нафтогазовидобувних установок, установок з перекачування нафти і газу та ін.). За допомогою передавальних пристроїв передається електрична, теплова та механічна енергія від машин-двигунів до робочих машин, а також передавання та транспортування рідких і газоподібних речовин від одного об'єкта до іншого (повітряні й підземні лінії електричного, телефонного та телеграфного зв'язку, внутрішньогосподарські трубопроводи різних видів);

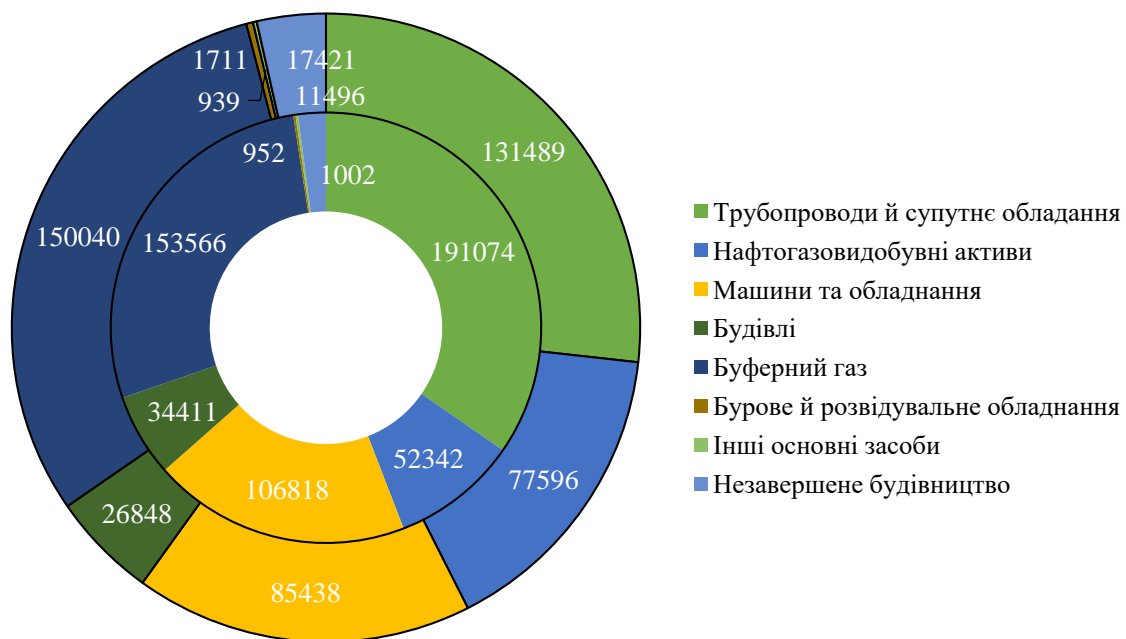
- вимірювальні прилади й устаткування, лабораторне обладнання, обчислювальна техніка;

- транспортні засоби, до яких відносять передавальні транспортні засоби, призначені для переміщення людей і вантажів (тепловози, вагони, цистерни, автомобілі, баржі, трактори-тягачі та ін.), а також магістральні нафтогазопроводи;

– інструменти, зокрема знаряддя ручної праці, і предмети, прикріплені до машин, які слугують для оброблення матеріалів, а також різні пристрої для зручного поєднання інструментів чи матеріалів з машинами;

– виробничий та господарський інвентар та приладдя, тобто предмети, які використовуються для полегшення виробничих операцій і обслуговування виробництва, а також обладнання для безпеки праці та інші основні засоби.

На рис. 1 проілюстровано склад основних засобів підприємств нафтогазової промисловості України за 2016-2017 рр. Забезпечення основними засобами в процесі господарювання здійснюється через довгострокові капітальні інвестиції у формі нового будівництва, реконструкції, розширення, технічне переозброєння об'єктів, у тому числі проведення геологорозвідувальних та проектно-пошукових робіт, будівництво та облаштування свердловин, розконсервування старих свердловин та інтенсифікацію видобування з них, придбання нових будівель, споруд, машин, обладнання, об'єктів природокористування, отримання основних засобів як внеску до статутного капіталу чи безкоштовно.

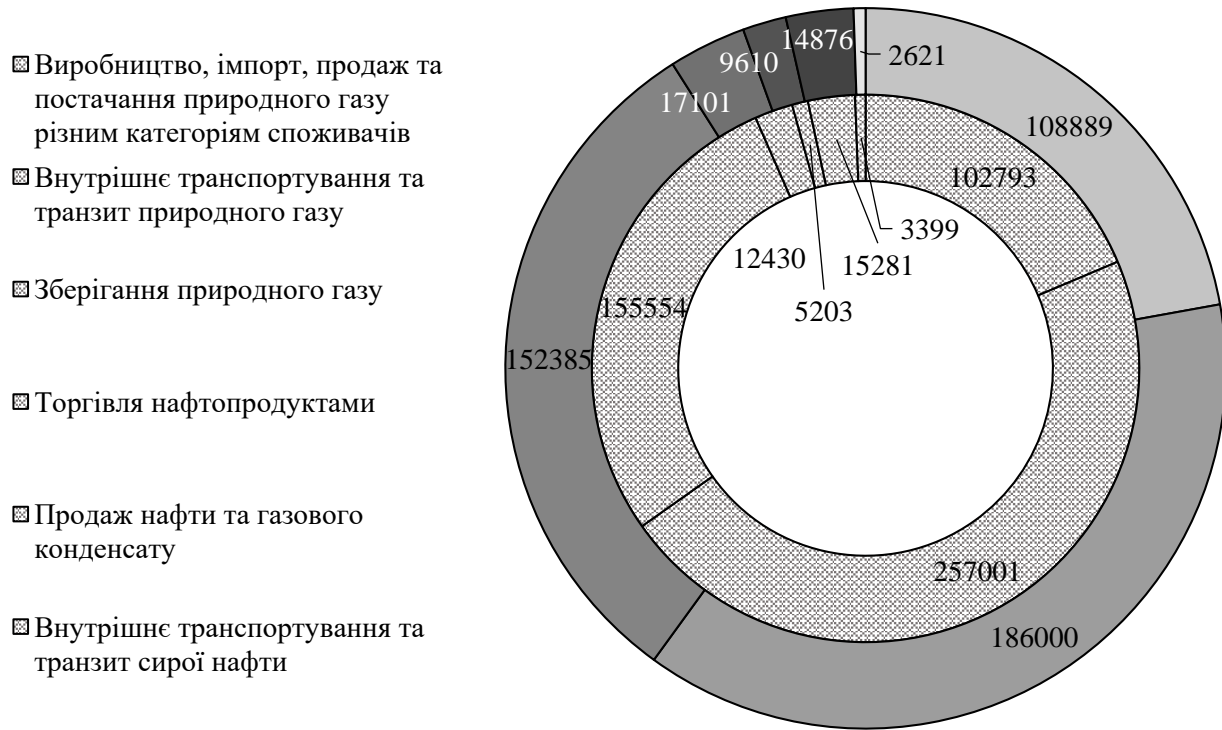

Рис. 1. Вартість основних засобів підприємств нафтогазової промисловості України за 2016-2017 рр., млн грн

Джерело: сформовано автором на основі [12]

Структура виробничих основних засобів відображає особливості нафтогазової галузі промисловості країни. Вартість основних засобів НАК «Нафтогаз України» на 31.12.2017 р. складала 491 482 млн грн, відповідно, за господарськими сегментами (рис. 2) вона структурована таким чином, що найбільшу їх частку зосереджено в системі транспортування та розподілу природного газу – майже 48%, для зберігання природного газу – 34%, виробництво та продаж природного газу – 12%, а решта припадає на господарську діяльність, пов'язану з нафтою: виробництво сирої нафти і газового конденсату, транспортування сирої нафти. Тому подальші дослідження

необоротних активів доцільно вести саме за напрямками, пов'язаними з транспортуванням, розподілом та зберіганням природного газу й видобуванням та транспортуванням сирої нафти.

Рис. 2. Вартість основних засобів за господарськими сегментами НАК «Нафтогаз України» на 31.12.2016-2017 рр., млн грн

Джерело: сформовано автором на основі [13]

Склад основних засобів видобувних підприємств відрізняється від складу їх у нафтопереробних заводах. Для перших характерні галузеві особливості добувної промисловості зі значними обсягами робіт, пов'язаних з розкриванням пластів корисних копалин, а для других – хімічне виробництво зі значною вартістю устаткування та іншого виду обладнання.

Для цілей управління основними засобами необхідна об'єктивна, достовірна, своєчасна, повна інформація, основним джерелом якої є система бухгалтерського обліку. Тому питання вдосконалення облікової політики у сфері видобутку вуглеводнів, їх перероблення, транспортування, перерозподілу й використання є актуальним на сучасному етапі розвитку економіки України.

Слід зазначити, що загалом нормативна база з бухгалтерського обліку в Україні щодо оцінки основних засобів відповідає МСФЗ, оскільки П(С)БО розроблялися з орієнтацією на них. Незважаючи на те, що в національних стандартах обліку досить докладно визначений склад витрат, що підлягає включенню до первісної вартості основних засобів з метою дотримання принципу історичності, окремі питання потребують вирішення, а саме: щодо того, за якою оцінкою об'єкти бухгалтерського обліку мають оцінюватися після їх визнання; якими методами оцінки слід користуватися в інших господарських операціях з основними засобами.

Залежно від того, яким шляхом надходять основні засоби на підприємства нафтогазової промисловості, і формується їх первісна вартість (табл. 2).

Таблиця 2

Оцінка первісної вартості основних засобів залежно від способів їх надходження на підприємства нафтогазової промисловості

Спосіб надходження	Оцінка основних засобів
1	2
1. Придбання або створення	Оцінка за первісною вартістю, яка включає: <ul style="list-style-type: none"> – ціну придбання, яка сплачується постачальникам активів і підрядникам (без непрямих податків); – суми непрямих податків у зв'язку з придбанням зазначених активів, якщо такі податки не відшкодовуються; – реєстраційні збори, державне мито, суми ввізного митного збору та аналогічні платежі, які здійснюються у зв'язку з отриманням (придбанням) прав на такі об'єкти; – витрати на страхування ризиків доставки; – витрати на транспортування, встановлення, налагодження та монтаж; – витрати на демонтаж, переміщення та відновлення території, на якій розташований об'єкт, що визнаються та оцінюються відповідно до МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»; – інші витрати, які безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до робочого стану для використання в запланованих цілях (в т.ч. витрати на придбання, доставку і закачування буферного газу до підземних сховищ газу). Облікова оцінка основного засобу, створеного власними силами, визначається з використанням тих самих принципів, як і для придбаного активу, і включає: вартість матеріалів; прямі витрати на оплату праці; відповідну частку загальновиробничих непрямих витрат. Облікова оцінка придбаного об'єкта інвестиційної нерухомості включає ціну придбання та будь-які витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням, (вартість професійних юридичних послуг, податки, пов'язані з передачею права власності та інші витрати). Обліковою оцінкою інвестиційної нерухомості, побудованої підприємством, є її собівартість на дату завершення будівництва або поліпшення.
2. Придбання в кредит	Обліковою оцінкою визнається грошовий еквівалент ціни на дату визнання. Різниця між грошовим еквівалентом ціни і загальними виплатами визнається як відсотки за період кредиту, якщо такі відсотки не капіталізують.
3. Безкоштовне отримання	Облікова оцінка безоплатно отриманих основних засобів визначається за справедливою вартістю, визначеною відповідною комісією з введення в експлуатацію об'єкта, або за справедливою вартістю, визначеною експертним шляхом, та обліковується у складі додаткового капіталу або інших доходів. При первісному визнанні об'єкти інвестиційної нерухомості оцінюються за вартістю з урахуванням витрат на операцію.
4. Внесок до статутного капіталу	Оцінка основних засобів, отриманих як внесок до статутного капіталу, визначається за справедливою вартістю на основі висновків відповідної комісії чи експертної оцінки.
5. Переведення зі складу оборотних активів	Балансова вартість об'єктів, переведених до складу основних засобів з оборотних активів, оцінюється за вартістю таких оборотних активів.
6. Отримання оренду	При визнанні оренди як операційної, орендар обліковує вартість одержаного в оренду активу на позабалансовому рахунку. При визнанні

Продовження табл. 2

1	2
	оренди як фінансової, орендар на початку строку оренди має обліковувати договір фінансової оренди у складі активів (відповідний елемент основних засобів) та зобов'язань (довгострокових та короткострокових), при цьому зобов'язання поділяються на зобов'язання з погашення основної суми заборгованості та фінансові.
7. Активи, отримані у результаті розукомплектування або укомплектування	Об'єкти основних засобів, отримані у результаті розукрупнення (розукомплектування), оцінюються за собівартістю компонентів в розрахунковій оцінці або на основі обґрунтованого методу апроксимації (наприклад, на основі відносних величин вартості), або виходячи з поточних ринкових цін (якщо можливо), або після консультацій з продавцем чи підрядником, або на основі якого-небудь іншого обґрунтованого методу чи їх поєднань. Вартість нових виділених об'єктів визначається шляхом розрахунку частки виділених компонентів (вузлів, агрегатів) у загальній вартості комплексного об'єкту.
8. Внутрішнє переміщення між філіями	Оцінка активу визначається на основі наданих документів.
9. Обмін на інші активи	Облікова оцінка активу, отриманого в результаті обміну на інший актив, визначається за справедливою вартістю отриманого активу, яка в свою чергу дорівнює справедливій вартості відданого активу, скоригованій на суму сплачених грошових засобів або їхніх еквівалентів. Вартість такого об'єкта основних засобів оцінюється за справедливою вартістю, якщо операція обміну має комерційну сутність і справедливу вартість отриманого або відданого активу можна достовірно оцінити.

Джерело: сформовано автором

При первісному визнанні об'єктів основних засобів, які відповідають критеріям визнання активу, вони зараховуються на баланс за первісною вартістю.

Висновки. 1. Євроінтеграційний розвиток України та підписання Угоди про асоціацію з ЄС підвищує роль і значення міжнародної інтеграції у вітчизняній сфері державного регулювання, права, економіки, оподаткування, обліку і аудиту. Активізуються процеси уніфікації та прозорості застосування принципів формування й алгоритмів розрахунку прибутку, бази оподаткування, умов інвестування і капіталізації. Реформування бухгалтерського обліку спрямовано на широке запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності у практику вітчизняних підприємств, що сприяє розв'язанню багатьох проблем, що виникають у відносинах з іноземними контрагентами у зв'язку з різною методологією та підходами до складання звітності.

Великою мірою це стосується основних засобів, які є вагомою складовою капіталу підприємства. У структурі необоротних активів в ПАТ «НАК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» за 2017 рр. необоротні активи займали 86% у сукупних активах підприємства, з них 94 % – основні засоби, що робить достовірність їх обліку важливим елементом ефективного управління підприємствами.

2. Визначені об'єктивні фактори, які відрізняють структуру та склад основних засобів нафтогазової промисловості від інших галузей промисловості. Для нафтогазової галузі характерна велика частка машин та обладнання у структурі

основних засобів – до 20%. Трубопроводи і супутнє обладнання складає 38%, а нафтогазовидобувні активи – до 14%. Буферний газ, бурове й розвідувальне обладнання та інші основні засоби – по 1% відповідно. Таке співвідношення пояснюється значними капітальними інвестиціями, необхідними для розвитку нафтової і газової промисловості, та, до певної міри, значною величиною вартості основних засобів, які припадають на одну гривню готової продукції, порівняно з іншими галузями промисловості України.

3. Достовірність інформації бухгалтерського обліку про основні засоби залежить від їх оцінки. При надходженні вони оцінюються за первісною вартістю, тобто за сумою сплачених грошових коштів чи їх еквівалентів або справедливої вартості, іншою формою компенсації, наданої для отримання активу на момент його придбання або створення, або, якщо прийнято, сумою, яку розподіляють на цей актив при первісному визнанні згідно з конкретними вимогами інших МСФЗ. Після визнання суб'єкт господарювання має обрати або модель собівартості, або модель переоцінки за своєю обліковою політикою, і йому слід застосовувати цю політику до всієї групи основних засобів. Припинення визнання настає після вибуття об'єкта або коли не очікують майбутніх економічних вигод від його використання або вибуття. У цьому разі визнають прибуток чи збиток.

Список використаних джерел

1. Голов С.Ф. Справедлива вартість та її місце в системі ринкових оцінок бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2007. № 4. С. 3-17.
2. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : навч. посібник / Є.В. Калюга, М.М. Коцупатрий [та ін.] ; Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ : КНЕУ, 2015. 418 с.
3. Євтушенко С.М. Інтеграція бухгалтерського і податкового обліку основних засобів. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. 2004. №2 (28). С. 94-100.
4. Задорожний З.М. Проблемні аспекти обліку основних засобів. Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика: матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Луцьк, 26-27 трав. 2009 р.) / МОН України, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2009. С. 346- 347.
5. Зюкова М.М. Облік основних засобів: бухгалтерський та податковий аспект. *Облік і фінанси*. 2012. С. 429-437. (Серія : Економічні науки; вип. 9 (1). URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/esnof_2012_9\(1\)_63](http://nbuv.gov.ua/UJRN/esnof_2012_9(1)_63) (дата звернення: 26.02.2019).
6. Орлова В.К., Кафка С.М. Бухгалтерський облік на підприємствах нафтогазової промисловості : навч. посібник. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2013. 783 с.
7. Свірко С.В. Необоротні активи бюджетних установ в вітчизняній та міжнародній обліковій практиці: характеристика та порівняльний аналіз. *Обліково-аналітичні системи суб'єктів господарської діяльності в Україні*. 2005. Вип. 15. Ч. 2. Львів: Інтереко, С. 270-277.
8. Хорунжак Н. М. Понятійна сутність необоротних активів і проблеми її ідентифікації. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 19. С. 554-560. URL: <file:///C:/Users/ADV/Documents/107.pdf> (дата звернення: 30.01.2019).
9. Основні засоби : [за даними Держ. служби статистики України]. *База даних «Публікація документів Державної служби статистики України»* / ДСС України. URL: <http://ukrstat.org>. (дата звернення: 29.01.2019).

10. Вартість основних засобів у 2000-2017 роках. [за даними Держ. служби статистики України]. База даних «Публікація документів Державної служби статистики України» / ДСС України. URL: <http://ukrstat.org>. (дата звернення: 26.02.2019).

11. Енергетична стратегія України до 2035 року: безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність: затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/250250456> (дата звернення: 30.01.2019).

12. Фінансова звітність [за даними фінансової звітності ПАТ «НАК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ»]. База даних «Фінансова звітність». URL: http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Naftogas_16fs_Consolidated_UKR.pdf (дата звернення: 25.01.2019).

13. Діяльність [за даними ПАТ «НАК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ»]. База даних «Діяльність». URL: <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/74B2346ABA0CBC69C22570D80031A365?OpenDocument> (дата звернення: 31.01.2019).

References

1. Golov, S.F. (2007). Spravedlyva vartist' ta ii mistse v systemi rynkovykh otsinok bukhholders'koho obliku [Fair value and its place in the system of market valuations of accounting]. *Bukhhalters'kyj oblik i audit – Accounting and Auditing*, 4, 3-17. [in Ukrainian].

2. Kalyuga, E.V., & Kotsupatry, M.M. (2015). Bukhhalters'kyj oblik (zahal'na teoriia) [Accounting (General Theory)]. Kyiv, KNEU, 418 [in Ukrainian].

3. Yevtushenko, S.M. (2004). Intehratsiia bukhholders'koho i podatkovoho obliku osnovnykh zasobiv [Integration of accounting and tax accounting of fixed assets]. *Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seria "Ekonomichni nauky – Bulletin of Zhytomyr State Technological University. Series: Economic Sciences*, 2(28), 94-100 [in Ukrainian].

4. Zadorozhny, Z.M. (2009). Problemni aspekty obliku osnovnykh zasobiv [Problem aspects of accounting of fixed assets]. *Perspektyvy rozvytku ekonomiky Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka [Prospects for the Development of the Ukrainian Economy: Theory, Methodology, Practice]*, Lutsk, 346-347 [in Ukrainian].

5. Zyukova, M.M. (2012). Oblik osnovnykh zasobiv: bukhholderskyi ta podatkovyi aspekt [Accounting for fixed assets: Accounting and tax aspects]. *Oblik i finansy. Seria: Ekonomichni nauky – Accounting and Finance. Series: Economic Sciences*, 9(1), 429-437. Retrieved February 26, 2019 from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9\(1\)_63](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9(1)_63) [in Ukrainian].

6. Orlova, V.K., & Kafka, S.M. (2013). *Accounting at the enterprises of the oil and gas industry*. Ivano-Frankivsk: Nova Zorya, 783 [in Ukrainian].

7. Svirko, S.V. (2005). Neoborotni aktyvy biudzhethnykh ustanov v vitchyzniani ta mizhnarodnii oblikovii praktytsi: kharakterystyka ta porivnialnyi analiz [Non-current assets of budgetary institutions in domestic and international accounting practice: characteristics and comparative analysis]. *Oblikovo-analitychni systemy subiektiv hospodarskoi diialnosti v Ukraini – Accounting and Analytical Systems of Subjects of Economic Activity in Ukraine*, 15(2), 270-277 [in Ukrainian].

8. Khorunzhak, N.M. (2017). Poniatijna sutnist' neoborotnykh aktyviv i problemy ii identyfikatsii [Essence of non-negotiable assets and the problem of its identification]. *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky – Global and National Problems of the Economy*, 19, 554-560. Retrieved January 30, 2019 from C: /Users/ADV/Documents/107.pdf [in Ukrainian].
9. Osnovni zasoby [Fixed assets], (n.d.): [za danymy Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy]. *Baza danykh «Publikatsiia dokumentiv Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy»* – [according to the Data of the State. Statistics of Ukraine]. *Database "Publication of Documents of the State Statistics Service of Ukraine" / DSS of Ukraine*. Retrieved January 29, 2019 from <http://ukrstat.org> [in Ukrainian].
10. Vartist' osnovnykh zasobiv u 2000-2017 rokakh [The Cost of Fixed Assets in 2000-2017]: [za danymy Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy]. *Baza danykh «Publikatsiia dokumentiv Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy»* – [according to the State Statistics of Ukraine]. *Database "Publication of Documents of the State Statistics Service of Ukraine" / DSS of Ukraine*, (n.d.). Retrieved February 26, 2019 from <http://ukrstat.org> [in Ukrainian].
11. Enerhetychna stratehiia Ukrainy do 2035 roku: bezpeka, enerhoefektyvnist', konkurentospromozhnist: zatv. rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18 serpnia 2017 r. № 605-r. [Energy Strategy of Ukraine until 2035: Security, Energy Efficiency, Competitiveness: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 18 August, 2017, No 605]. Retrieved January 30, 2019 from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250250456> [in Ukrainian].
12. Finansova zvitnist' [za danymy finansovoi zvitnosti PAT «NAK «NAFTOHAZ UKRAYNY»]. [Financial Statements [according to the Financial Statements of PJSC "NJSC" NaftoGaz of Ukraine"]]. *Baza danykh «Finansova zvitnist'» – Database "Financial Statements"*, (n.d.). Retrieved January 25, 2019 from http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Naftogaz_16fs_Consolidated_UKR.pdf [in Ukrainian].
13. Diial'nist' [za danymy PAT «NAK «NAFTOHAZ UKRAYNY»]. *Activity [according to PJSC "NAC" NAFTOGAZ UKRAINE "]*. *Baza danykh «Diial'nist'» – Activity Database*, (n.d.). Retrieved January 31, 2019 from <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/74B2346ABA0CBC69C22570D80031A365?OpenDocument> [in Ukrainian].

Відомості про автора

КАФКА Софія Михайлівна – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку та оподаткування, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (76019, вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, Україна, e-mail: Kafka@i.ua).

KAFKA Sofia – Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Accounting and Taxation Department, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (76019, 15 Karpatska St., Ivano-Frankivsk, Ukraine, e-mail: Kafka@i.ua).

КАФКА Софія Михайловна – доктор экономических наук, доцент, заведующая кафедрой учёта и налогообложения, Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа (76019, ул. Карпатская, 15, г. Ивано-Франковск, Украина, e-mail: Kafka@i.ua).

